

לשכת רואי חשבון בישראל

תקן ביקורת (ישראל) 545 (*)

ב ד ב ר

ביקורת המדידה והגילוי של שווי הוגן

חל על ביקורות של דוחות כספיים לתקופות המסתיימות
ביום 31 בדצמבר 2019 או לאחר מכן (לאחר ארגון מחדש)

תוכן עניינים

סעיפים

9-1	מבוא הבנת התהליך לקביעת המדידה והגילוי של שווי הוגן בגוף המבוקר ופעילויות בקרה בנוגע לכך,
16 - 10	והערכת הסיכון
28 - 17	הערכת נאותות המדידה והגילוי של שווי הוגן
32 - 29	שימוש בעבודתו של מומחה נוהלי ביקורת במענה לסיכון להצגה מוטעית מהותית של מדידה וגילוי של שווי הוגן בגוף המבוקר
55 - 33	גילויים אודות שווי הוגן
60 - 56	הערכת תוצאות ניהולי הביקורת
62 - 61	הצהרת מנהלים
64 - 63	תקשורת עם המופקדים על בקרת העל
65	כניסה לתוקף
66 - 66א	---
	נספח - מדידה וגילוי של שווי הוגן על-פי מסגרות שוונות לדיווח כספי

(*) תקן ביקורת זה אושר על ידי הוועדה לתקני ביקורת וניהולי ביקורת ועל ידי המועצה המקצועית בהתאם להחלטותיהן מיום 16.7.2018 ופרסומו אושר על ידי הוועד המרכזי בהתאם להחלטתו מיום 2.8.2018.

מבוא

1. תקן ביקורת זה מהווה נוסח משולב ומארגן מחדש של ההוראות המתייחסות לנושא בו דן תקן ביקורת זה, אשר נכללו בעבר בפרסומים המקצועיים שלהלן:

- **תקן ביקורת 97** בדבר ביקורת המדידה והגילוי של שווי הוגן.
- **תקן ביקורת 110** בדבר מטרות ראשיות של רואה החשבון המבקר ועריכת ביקורת בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל.
- **תקן ביקורת 121** בדבר הצהרות בכתב לרואה החשבון המבקר.

במסגרת הארגון מחדש של תקן ביקורת זה ו/או תקני ביקורת אחרים נערכו התאמות טכניות בנוסח סעיף 1א להלן, במספרי התקנים, במספרי סעיפים מסוימים בתקנים, בהפניות לתקנים אחרים ובהערות שוליים מסוימות.

לאחר הארגון מחדש, תקן ביקורת זה תוקן על ידי עדכוני ביקורת 2020-2, 2021-1.

1A. תקן ביקורת זה מבוסס על תקן ביקורת בינלאומי (ISA) 545 של הפדרציה הבינלאומית של רואי החשבון (IFAC)^(*), תוך התאמה לישראל:

"Auditing Fair Value Measurement and Disclosures"¹

מטרת תקן ביקורת זה היא לקבוע כללים והנחיות לביקורת של מדידה וגילוי של שווי הוגן הכלולים בדוחות כספיים. תקן ביקורת זה עוסק בעיקר בשיקולי ביקורת הקשורים למדידה, הצגה וגילוי של נכסים, התחייבויות ומרכיבים מיוחדים של הון עצמי מהותיים המוצגים בדוחות הכספיים, או שניתן להם גילוי בדוחות אלה, לפי שווי הוגן. מדידה של שווי הוגן של נכסים, התחייבויות ומרכיבים של הון עצמי עשויה לנבוע הן מהרישום הראשוני של עסקאות והן משינויים בערכם שחלו לאחר מכן. בשינויים במדידה של שווי הוגן שהתרחשו על פני זמן ניתן לטפל בדרכים שונות על-פי מסגרות שונות לדיווח כספי. לדוגמא - יתכן שמסגרות מסוימות לדיווח כספי תחייבנה שינויים כאלה ישתקפו באופן ישיר בהון העצמי, בעוד שמסגרות אחרות עשויות לחייב שהם ישתקפו בהכנסות.

2. בעוד שתקן ביקורת זה מספק הנחיות לביקורת של מדידה וגילוי של שווי הוגן, הרי שראיות ביקורת שנצברו בעקבות יישום נוהלי ביקורת אחרים עשויות אף הן לספק ראיות ביקורת שהן רלבנטיות למדידה וגילוי של שווי הוגן. לדוגמא - בחינה של נהלים

(*) כפי שהתקן הבינלאומי היה לפני אישורו במקור של תקן ביקורת 97 בחודש דצמבר 2007.

1 בחודש דצמבר 2006 פורסמה על ידי IFAC הצעה לתקן ביקורת בינלאומי חדש (Revised and Redrafted) אשר יתייחס לשני נושאים הנדונים כיום בתקנים נפרדים:

- ביקורת אומדנים בחשבונאות (ISA 540), אשר עליו מבוסס תקן ביקורת (ישראל) 540 בדבר "ביקורת אומדנים בחשבונאות" של הלשכה.

- ביקורת המדידה והגילוי של שווי הוגן (ISA 545), אשר עליו מבוסס תקן ביקורת זה. תקן הביקורת הבינלאומי החדש היה מיועד לחול על ביקורת של דוחות כספיים לתקופות שתחילתן ב-15 בדצמבר 2008 או לאחר מכן.

על אף פרסומו הצפוי של תקן הביקורת הבינלאומי החדש החליטה הלשכה לפרסם תקן ביקורת זה (המבוסס על תקן הביקורת הבינלאומי שבתוקף בחודש דצמבר 2007), בשל החשיבות הרבה של ביקורת המדידה והגילוי של שווי הוגן עם המעבר לדיווח כספי בהתאם לתקני IFRS.

שנועדה לאמת קיום של נכס הנמדד לפי שווי הוגן עשויה אף היא לספק ראיות ביקורת רלבנטיות בהקשר להערכתו (כגון - המצב הפיזי של נכס להשקעה).
בסעיף 16 לתקן ביקורת (ישראל) 500 בדבר "ראיות ביקורת" נדרש המבקר להשתמש במצגי הדירקטוריון וההנהלה בפירוט מספיק כדי ליצור בסיס להערכת סיכונים להצגה מוטעית מהותית ולעיצובם של נוהלי ביקורת נוספים ויישומם במענה לסיכונים שהוערכו. המדידה והגילוי של שווי הוגן אינם מהווים כשלעצמם מצגי הדירקטוריון וההנהלה אך עשויים להיות רלבנטיים למצגים מסוימים של הדירקטוריון וההנהלה בהתאם למסגרת הדיווח הכספי שיושמה.

3. על המבקר להשיג מידה מספקת של ראיות ביקורת נאותות לכך שהמדידה והגילוי של שווי הוגן הינם בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר.

בסעיף 22 לתקן ביקורת (ישראל) 330 בדבר "הבנה של הגוף המבוקר וסיביותו, והערכת הסיכונים המתייחסים להצגה מוטעית מהותית" נדרש המבקר להשיג הבנה אודות מסגרת הדיווח הכספי החלה על הגוף המבוקר.

4. הדירקטוריון וההנהלה אחראים לביצוע המדידה ולהכללת הגילויים של שווי הוגן בדוחות הכספיים. כחלק מנשיאה באחריות זו, נדרשים הדירקטוריון וההנהלה לכוון תהליך חשבונאי ודיווח כספי לקביעת מדידה וגילוי של שווי הוגן, לבחור שיטות הערכה מתאימות, לזהות הנחות משמעותיות כלשהן שנעשה בהן שימוש ולתמוך בהן במידה מספקת, לבצע את ההערכה ולוודא שההצגה והגילוי של המדידה של שווי הוגן הינם בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר.

5. במדידות רבות המבוססות על אומדנים, לרבות מדידה של שווי הוגן, קיים גורם מובנה של אי-דיוק. מדידה של שווי הוגן, במיוחד כזו שאינה כרוכה בתזרימי מזומנים חוזיים או כזו שלגביה לא זמין מידע שוק כאשר עורכים את האומדן, כרוכה לעתים קרובות באי-וודאות הן לגבי הסכום והן לגבי העיתוי של תזרימי מזומנים עתידיים. כמו כן, מדידה של שווי הוגן עשויה להתבסס על הנחות הקשורות לתנאים בעתיד, על עסקאות או אירועים אשר תוצאתם אינה ודאית ולפיכך המדידה תהיה כפופה לשינוי במשך הזמן. שיקולי המבקר לגבי הנחות כאלה מבוססים על מידע הזמין למבקר במהלך הביקורת. המבקר אינו אחראי לחיזוי של תנאים עתידיים, עסקאות או אירועים אשר אילו היו ידועים בזמן הביקורת יתכן שהיתה להם השפעה משמעותית על פעולות הדירקטוריון וההנהלה או על הנחותיהם שהן בבסיס המדידה והגילוי של השווי הוגן. הנחות שנעשה בהן שימוש במדידה של שווי הוגן הן דומות בטבען לאלה הנדרשות כאשר מפתחים אומדנים אחרים בחשבונאות. תקן ביקורת (ישראל) 540 בדבר "ביקורת אומדנים בחשבונאות" מספק הנחיות אודות ביקורת אומדנים כאלה. עם זאת, תקן הביקורת שלפנינו עוסק בשיקולים שהם דומים לאלה שנקבעו בתקן ביקורת (ישראל) 540 בדבר "ביקורת אומדנים בחשבונאות" כמו גם אחרים בהקשר הספציפי של מדידה וגילוי של שווי הוגן בהתאם למסגרת הדיווח הכספי המתאימה.

6. מסגרות שונות לדיווח כספי מחייבות או מאפשרות מגוון של מדידות או גילויים של שווי הוגן בדוחות כספיים. הן גם שונות ברמת ההנחיות שהן מספקות על הבסיס למדידת נכסים והתחייבויות או הגילויים הקשורים בכך. ישנן מסגרות לדיווח כספי המספקות הנחיות שהן בגדר הוראות מחייבות, מסגרות אחרות מספקות הנחיות כלליות, ואילו אחדות אינן מספקות הנחיות כלל. בנוסף לכך, קיימים גם נוהגים מסוימים למדידה וגילוי של שווי הוגן שהם ספציפיים לענף מסוים. בעוד שתקן ביקורת זה מספק הנחיות באשר לביקורת המדידה והגילוי של שווי הוגן, הוא אינו עוסק בסוגים מיוחדים של נכסים, התחייבויות, עסקאות, או נוהגים שהם ספציפיים לענף מסוים. בנספח לתקן ביקורת זה מובא דיון באשר למדידה ולגילוי של שווי הוגן על-פי מסגרות שונות לדיווח

כספי והשכיחות של מדידה של שווי הוגן, לרבות העובדה שיתכן שקיימות הגדרות שונות ל"שווי הוגן" על-פי מסגרות כאלה.

7. במרבית המסגרות לדיווח כספי קיימת הנחה בבסיס הגישה למדידה של שווי הוגן והיא שהגוף המבוקר הינו עסק חי ללא כוונה או צורך כלשהם לחיסולו (Liquidate), לצמצום מהותי של היקף פעולותיו, או לבצע עסקאות בתנאים גרועים (Adverse Terms). לפיכך, במקרה זה, שווי הוגן לא יהווה את הסכום שהגוף המבוקר יקבל או ישלם בעסקה שנכפתה עליו, בפירוק מרצון, או במכירה בתנאי מצוקה כלכלית (distress sale). עם זאת, אפשר שהגוף המבוקר יצטרך להביא בחשבון את מצבו הכלכלי או התפעולי השוטף לצורך קביעת השווי ההוגן של נכסיו והתחייבויותיו אם הוא נדרש לעשות זאת, או שהדבר מתאפשר לו מתוקף המסגרת לדיווח כספי שלו ומסגרת כזאת עשויה לקבוע, או שלא לקבוע, כיצד לעשות זאת. לדוגמא - תוכנית הדירקטוריון וההנהלה למימוש מואץ של נכס בכדי לעמוד ביעדים עסקיים מיוחדים עשויה להיות רלבנטית לצורכי קביעת השווי ההוגן של אותו נכס.

8. מדידת שווי הוגן יכולה להיות פשוטה יחסית בגין נכסים או התחייבויות מסוימים, לדוגמא - נכסים הנרכשים או נמכרים בשווקים פעילים וחופשיים המספקים ללא קושי מידע זמין ומהימן אודות המחירים שלפיהם מתבצע חליפין בפועל. לעומת זאת, מדידת שווי הוגן בגין נכסים או התחייבויות אחרים עשויה להיות מסובכת יותר. יתכן שלגבי נכס מסוים לא יהיה שוק פעיל או יתכן שיהיו לו מאפיינים המחייבים את הדירקטוריון וההנהלה לאמוד את שווי הוגן (לדוגמא - נכס השקעה או מכשיר כספי נגזר מורכב). האמידה של שווי הוגן יכולה להיעשות על-ידי שימוש במודל הערכה (לדוגמא - מודל המבוסס על תחזיות ועל היוון של תזרימי מזומנים עתידיים) או בסיוע מומחה, כמו מעריך בלתי תלוי.

9. אי-הוודאות הקשורה לפריט או העדרם של נתונים אובייקטיביים עשויים שלא לאפשר אומדן סביר. במקרה כזה, ישקול המבקר לכלול שינוי מהנוסח האחד בדוח רואה החשבון המבקר שלו כדי לעמוד בהוראות תקן ביקורת (ישראל) 705 בדבר "דוח רואה חשבון מבקר הכולל שינוי מהנוסח האחד".

הבנת התהליך לקביעת המדידה והגילוי של שווי הוגן בגוף המבוקר ופעילויות בקרה בנוגע לכך, והערכת הסיכון

10. כחלק מהבנתו את הגוף המבוקר וסביבתו, לרבות הבקרה הפנימית שלו, על המבקר להשיג הבנה במידה מספקת אודות התהליך של הגוף המבוקר לקביעת המדידה והגילוי של שווי הוגן ופעילויות הבקרה בנוגע לכך בכדי לזהות ולהעריך את הסיכון להצגה מוטעית מהותית ברמת מצגי הדירקטוריון וההנהלה, ולתכנן ולבצע נוהלי ביקורת נוספים.

11. הדירקטוריון וההנהלה אחראים לכונן תהליך של טיפול חשבונאי ודיווח כספי לצורך קביעת המדידה של שווי הוגן. במקרים מסוימים, המדידה של שווי הוגן ולכן התהליך שיושם על ידי הדירקטוריון וההנהלה בכדי לקבוע שווי הוגן, עשויים להיות פשוטים ומהימנים. לדוגמא - יתכן שהדירקטוריון וההנהלה יוכלו להתייחס לציטוטי מחיר (Price Quotations) שפורסמו בכדי לקבוע שווי הוגן בגין ניירות ערך סחירים המוחזקים על ידי הגוף המבוקר. עם זאת, מדידות מסוימות של שווי הוגן הן בטבען מורכבות יותר מאשר מדידות אחרות וכרוכות באי-וודאויות מבחינת התרחשותם של אירועים עתידיים או תוצאותיהם, ולכן יש להניח הנחות שעשויות להיות כרוכות בשימוש בשיקול דעת כחלק מתהליך המדידה. הבנת המבקר את תהליך המדידה, לרבות מורכבותו,

מסייעת לו בזיהוי והערכת הסיכון להצגה מוטעית מהותית וזאת כדי לקבוע את האופי, העיתוי וההיקף של נוהלי ביקורת נוספים.

12. בבואו להשיג הבנה של התהליך לקביעת מדידה וגילוי של שווי הוגן בגוף המבוקר, ישקול המבקר מספר נושאים, כגון אלה:

- פעילויות הבקרה הרלבנטיות המתייחסות לתהליך שנעשה בו שימוש בכדי לקבוע מדידה של שווי הוגן, לרבות, לדוגמא - בקרה על נתונים והפרדה של תפקידים בין אלה המחייבים את הגוף המבוקר בגין עסקאות מתייחסות לבין אלה האחראים על ביצוע ההערכות של אותן עסקאות.
- המומחיות והניסיון של הקובעים את מדידת השווי ההוגן.
- התפקיד אותו ממלאת טכנולוגיית המידע בתהליך.
- סוגי חשבון או עסקאות המחייבים מידע או גילוי של שווי הוגן (לדוגמא - האם החשבונות נובעים מרישום של עסקאות שגרתיות חוזרות ונשנות או שהם נובעים מעסקאות שאינן שגרתיות או בלתי רגילות).
- המידה שבה מסתייע התהליך בגוף המבוקר על לשכת שירות לצורך מדידה של שווי הוגן או הפקת נתונים התומכים במידע. כאשר הגוף המבוקר מסתייע בלשכת שירות, על המבקר לעמוד בדרישות תקן ביקורת (ישראל) 402 בדבר "שיקולי ביקורת הקשורים לגופים מבוקרים המשתמשים בלשכות שירות".
- המידה שבה הגוף המבוקר עושה שימוש בעבודת מומחים לצורכי קביעת המדידה והגילוי של שווי הוגן (ראה סעיפים 29-32 להלן).
- ההנחות המשמעותיות של הדירקטוריון וההנהלה שבהן נעשה שימוש בקביעת שווי הוגן.
- התיעוד התומך בהנחות הדירקטוריון וההנהלה.
- השיטות שנעשה בהן שימוש כדי לפתח וליישם הנחות של הדירקטוריון וההנהלה ולעקוב אחר שינויים באותן הנחות.
- מהימנותן של בקרות על שינויים ונוהלי אבטחה המתייחסים למודלים של הערכה ושיטות מידע רלבנטיות, לרבות תהליכי אישור.
- הבקרה על העקביות, העמידה בלוח זמנים ומהימנותם של הנתונים שנעשה בהם שימוש לצורכי מודלים של הערכה.

13. בתקן ביקורת (ישראל) 315 בדבר "הבנה של הגוף המבוקר וסביבתו, והערכת הסיכונים המתייחסים להצגה מוטעית מהותית", נדרש המבקר להשיג הבנה של מרכיבי הבקרה הפנימית, ובמיוחד נדרש המבקר להשיג הבנה מספקת של פעילויות הבקרה המתייחסות לקביעת המדידה והגילוי של השווי ההוגן בגוף המבוקר כדי לזהות ולהעריך את הסיכון להצגה מוטעית מהותית וכן כדי לתכנן את האופי, העיתוי וההיקף של נוהלי ביקורת נוספים.

14. לאחר השגת הבנה של התהליך לקביעת המדידה והגילוי של שווי הוגן בגוף המבוקר, על המבקר לזהות ולהעריך את הסיכון להצגה מוטעית מהותית ברמת המצגים המתייחסים למדידה ולגילוי של השווי ההוגן שבדוחות הכספיים בכדי לקבוע את האופי, העיתוי וההיקף של נוהלי ביקורת נוספים.

15. המידה שבה מדידה של שווי הוגן עלולה להיות חשופה להצגה מוטעית מהווה סיכון מובנה. לפיכך, האופי, העיתוי וההיקף של נוהלי הביקורת הנוספים יהיו מותנים בחשיפה להצגה מוטעית של המדידה של שווי הוגן וכן אם התהליך לקביעת המדידה של שווי הוגן הינו פשוט או מורכב באופן יחסי.

כאשר המבקר קובע שהסיכון להצגה מוטעית מהותית המתייחס למדידה של שווי הוגן או לגילוי הינו סיכון מהותי המחייב שיקולי ביקורת מיוחדים, עליו לפעול בהתאם להוראות תקן ביקורת (ישראל) 315 בדבר "הבנה של הגוף המבוקר וסביבתו, והערכת הסיכונים המתייחסים להצגה מוטעית מהותית".

16. תקן ביקורת (ישראל) 315 בדבר "הבנה של הגוף המבוקר וסביבתו, והערכת הסיכונים המתייחסים להצגה מוטעית מהותית" דן במגבלות המובנות של בקרות פנימיות. היות שקביעות של שווי הוגן כרוכות לעתים קרובות בשיקולי דעת סובייקטיביים של הדירקטוריון וההנהלה, הרי שהדבר עשוי להשפיע על האופי של פעילויות בקרה הניתנות לביצוע. הרגישות להצגה מוטעית של מדידת שווי הוגן עשויה גם לגדול ככל שהדרישות החשבונאיות ודרישות הדיווח הכספי בגין מדידה של שווי הוגן תהיינה מורכבות יותר. המבקר ישקול את המגבלות המובנות של בקרות בנסיבות כאלה לצורכי הערכת הסיכון להצגה מוטעית מהותית.

הערכת נאותות המדידה והגילוי של שווי הוגן

17. על המבקר להעריך אם המדידה והגילוי של שווי הוגן בדוחות הכספיים הינם בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר.

18. הבנת המבקר את הדרישות הרלבנטיות למסגרת הדיווח הכספי והכרתו את העסק והענף, יחד עם תוצאות נוהלי ביקורת אחרים, מסייעות לו להעריך אם הטיפול החשבונאי בנכסים או התחייבויות המחייבים מדידה של שווי הוגן הוא נאות, ואם הגילויים אודות מדידה של שווי הוגן ואי-הוודאויות הקשורות בכך נאותים על-פי המסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר.

19. הערכת נאותות המדידה של שווי הוגן בגוף המבוקר על-פי המסגרת לדיווח כספי החלה עליו והערכת ראיות הביקורת מותנות, בחלקן, בהכרת המבקר את אופיו של העסק. הדבר נכון במיוחד כאשר הנכס או ההתחייבות או שיטת ההערכה מורכבים מאד. לדוגמא - מכשירים פיננסיים נגזרים עשויים להיות מורכבים מאד, תוך סיכון שפרשנויות שונות בדבר אופן קביעת שווי הוגן יביאו למסקנות שונות. המדידה של השווי ההוגן של פריטים מסוימים, לדוגמא - "מחקר ופיתוח בתהליך (in-process)" או נכסים בלתי מוחשיים שנרכשו במסגרת של צירוף עסקים (business combination), עשויים לחייב שיקולים מיוחדים אשר מושפעים מאופי הגוף המבוקר ופעולותיו אם שיקולים כאלה מתאימים למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר. כמו-כן, הכרת המבקר את העסק, יחד עם תוצאות נוהלי ביקורת אחרים, עשויות לסייע לו בזיהוי נכסים שבגינם נדרשים הדירקטוריון וההנהלה להכיר בירידת ערך על ידי שימוש במדידה של שווי הוגן בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר.

20. כאשר השיטה למדידה של שווי הוגן נקבעת על ידי מסגרת הדיווח הכספי המתאימה, לדוגמא - במקרה של דרישה שהשווי ההוגן של נייר ערך סחיר יימדד תוך שימוש בציטוטי מחיר בשוק לעומת שימוש במודל הערכה, ישקול המבקר אם המדידה של שווי הוגן הינה עקבית עם אותה שיטה.

21. מסגרות מסוימות לדיווח כספי מושתתות על ההנחה שתנאי מוקדם לאחד מהשניים: לחייב מדידה או גילוי של שווי הוגן או לאפשר מדידה או גילוי כאמור, הוא שניתן למדוד באופן מהימן שווי הוגן של נכסים או התחייבויות. במקרים מסוימים הנחה זו אינה תקפה וזאת כאשר לנכס או להתחייבות אין ציטוטי מחיר בשוק פעיל ושיטות אחרות להערכה סבירה של שווי הוגן אינם מתאימים או אינם ישימים בנסיבות העניין. כאשר דירקטוריון והנהלה מאמצים את ההנחה שניתן לקבוע שווי הוגן באופן מהימן, ישג

המבקר ראיות ביקורת מתאימות ומספיקות כדי לתמוך בקביעה כזאת, והאם הפריט מטופל באופן נאות על-פי מסגרת הדיווח הכספי המתאימה.

22. **על המבקר להשיג ראיות ביקורת באשר לכוונתם של הדירקטוריון וההנהלה לנקוט בדרכי פעולה מיוחדים, ולשקול את יכולתם לעשות זאת, כאשר הדבר רלבנטי למדידה וגילוי של שווי הוגן על-פי המסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר.**

23. במסגרות מסוימות לדיווח כספי, כוונותיהם של הדירקטוריון וההנהלה באשר לנכס או התחייבות מהוות אמת מידה לקביעת הדרישות למדידה, להצגה ולגילוי, וכן, כיצד מדווחים שינויים בשווי הוגן בדוחות הכספיים. במסגרות כאלה לדיווח כספי, כוונותיהם של הדירקטוריון וההנהלה חשובות לקביעת נאותות היישום של שווי הוגן בגוף המבוקר. לעתים קרובות מתעדים הדירקטוריון וההנהלה תוכניות וכוונות שהן רלבנטיות לנכסים או להתחייבויות ספציפיים ויתכן שמסגרת הדיווח הכספי המתאימה מחייבת אותם לעשות זאת. בעוד שהיקף ראיות הביקורת שיש להשיג אודות כוונותיהם של הדירקטוריון וההנהלה הוא נושא לשיקול דעת מקצועי, הרי שנהלי המבקר כוללים בדרך כלל בירורים עם הדירקטוריון וההנהלה, תוך קבלת תמיכה מתאימה לתשובות שנתקבלו, כגון באמצעות:

- בחינת ניסיון העבר באשר לביצוע כוונותיהם המוצהרות של הדירקטוריון וההנהלה בנוגע לנכסים או התחייבויות.
- סקירת תוכניות בכתב ותיעוד אחר, לרבות, כאשר הדבר ישם, תקציבים, פרוטוקולים וכו'.
- בחינת נימוקים שניתנו על ידי הדירקטוריון וההנהלה לבחירת מהלך מסוים של פעולה.
- בחינת יכולתם של הדירקטוריון וההנהלה לנקוט במהלך מסוים של פעולה בהתחשב בנסיבותיו הכלכליות של הגוף המבוקר, לרבות ההשלכות של התקשרויותיו החוזיות.

המבקר ישקול גם את יכולתם או העדר יכולתם של הדירקטוריון וההנהלה למדוד שווי הוגן על-פי המסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר.

24. **כאשר קיימות שיטות חלופיות למדידה של שווי הוגן בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר, או כאשר המסגרת האמורה לא קובעת שיטה למדידה, על המבקר להעריך אם השיטה המיושמת למדידה מתאימה בנסיבות העניין למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר.**

25. ההערכה אם השיטה למדידה של שווי הוגן היא מתאימה בנסיבות העניין, מחייבת שימוש בשיקול דעת מקצועי. כאשר הדירקטוריון וההנהלה בוחרים בשיטת הערכה מסוימת אחת מתוך שיטות חלופיות בנות תוקף בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר, ישיג המבקר הבנה באשר לצידוק בחירתם של הדירקטוריון וההנהלה על ידי דיון עימם אודות הסיבות לבחירת שיטת ההערכה. המבקר ישקול אם:

- א. הדירקטוריון וההנהלה העריכו במידה מספקת ויישמו באופן נאות את ההנחיות, אם ישנן כאלה, שנקבעו על-פי מסגרת הדיווח הכספי המתאימה כדי לתמוך בשיטה שנבחרה;
- ב. שיטת ההערכה מתאימה בנסיבות העניין בהתחשב באופיים של הנכס או ההתחייבות, נשוא ההערכה, ובמסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר; וכן,
- ג. שיטת ההערכה נאותה ביחס לעסק, לענף ולסביבה שבהם פועל הגוף המבוקר.

26. הדירקטוריון וההנהלה עשויים לקבוע כי שיטות הערכה שונות מביאות למגוון מדידות של שווי הוגן שתוצאותיהן שונות באופן משמעותי. במקרים כאלה, יעריך המבקר כיצד בדק הגוף המבוקר את הסיבות להפרשים אלה בקביעת השווי ההוגן.
27. **על המבקר להעריך אם השיטה למדידת השווי ההוגן בגוף המבוקר מיושמת באופן עקבי.**
28. בחרו הדירקטוריון וההנהלה שיטת הערכה מסוימת, יעריך המבקר אם הגוף המבוקר יישם באופן עקבי את אותה השיטה במדידת שווי הוגן, ואם כך הוא הדבר, האם העקביות מתאימה בהתחשב בשינויים אפשריים בסביבה או בנסיבות המשפיעות על הגוף המבוקר, או שינויים בדרישות של המסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר. שינוי הדירקטוריון וההנהלה את שיטת ההערכה, ישקול המבקר אם הדירקטוריון וההנהלה יכולים להוכיח במידה מספקת ששיטת ההערכה החדשה שבה בחרו מספקת בסיס מדידה נאות יותר, או אם השינוי נתמך על ידי שינוי בדרישות של המסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר או שינוי בנסיבות. לדוגמא - פתיחתו של שוק פעיל בגין סוג מסוים של נכס או התחייבות עשויה להצביע על כך שהשימוש בתזרימי מזומנים מהוונים לצורך הערכת השווי ההוגן של נכס או התחייבות כאלה אינו נאות עוד.

שימוש בעבודתו של מומחה

29. **על המבקר לקבוע את הצורך בשימוש בעבודתו של מומחה².** יתכן שלמבקר יהיו הכישורים והידע הדרושים כדי לתכנן ולבצע נוהלי ביקורת הקשורים לשווי הוגן או יתכן שהוא יחליט לעשות שימוש בעבודתו של מומחה. לצורך הקביעה כאמור, ישקול המבקר את העניינים הנדונים בתקן ביקורת (ישראל) 620 בדבר "שימוש בעבודת מומחה".
30. אם השימוש בעבודת מומחה כאמור היא מתוכננת, ישיג המבקר ראיות ביקורת נאותות ומספיקות לכך שעבודתו של המומחה הולמת לצורכי הביקורת, וממלאת אחר הדרישות שבתקן ביקורת (ישראל) 620 בדבר "שימוש בעבודת מומחה".
31. מתכנן המבקר לעשות שימוש בעבודתו של מומחה, ישקול אם הבנת המומחה את ההגדרה של שווי הוגן והשיטה שהמומחה ינקוט כדי לקבוע שווי הוגן הן עקביות עם ההבנה והשיטה של הדירקטוריון וההנהלה ועם הדרישות של מסגרת הדיווח הכספי המתאימה. לדוגמא - השיטה שנקטה על ידי מומחה כדי לאמוד את השווי ההוגן בגין נכסי דלא נידי או נגזר מורכב, או השיטה האקטוארית שפותחה לצורכי עריכת אומדנים של שווי הוגן בגין חבויות ביטוח, חייבים בגין ביטוח משנה ופריטים דומים, עשויות שלא להיות מתאימות לכללי המדידה שעל-פי מסגרת הדיווח הכספי המתאימה. אי-לכך, ישקול המבקר עניינים כאלה, לעתים קרובות בדרך של דיונים, מתן הוראות למומחה או סקירה שלהן או כאשר הוא קורא את דוח המומחה.
32. בהתאם לתקן ביקורת (ישראל) 620 בדבר "שימוש בעבודת מומחה" יעריך המבקר את נאותות עבודתו של המומחה כראיית ביקורת. האחריות לסבירות ההנחות ונאותות השיטות שנעשה בהן שימוש ויישומן חלה על המומחה. המבקר ישיג הבנה של ההנחות והשיטות המשמעותיות שנעשה בהן שימוש, וישקול אם הן נאותות, שלמות וסבירות,

² בהתאם לסעיף 14 בתקן ביקורת (ישראל) 220 בדבר "בקרת איכות על ביקורת דוחות כספיים", על שותף ההתקשרות להניח את דעתו שצוות ההתקשרות ביחד עם מומחים כלשהם שנעשה שימוש בעבודתם ואינם חלק מצוות ההתקשרות, הינם בעלי כשירות ויכולות נאותות כדי לבצע את התקשרות הביקורת.

בהתבסס על הכרתו את העסק ותוצאות נוהלי ביקורת אחרים. המבקר ישקול בדרך כלל עניינים אלה באמצעות דיון אודותם עם המומחה. סעיפים 39 עד וכולל 49 דלהלן דנים בהערכת המבקר את ההנחות המשמעותיות שהדירקטוריון וההנהלה משתמשים בהן, לרבות הנחות שהדירקטוריון וההנהלה מסתמכים עליהן בהתבסס על עבודתו של מומחה.

נוהלי ביקורת במענה לסיכון להצגה מוטעית מהותית של מדידה וגילוי של שווי הוגן בגוף המבוקר

33. על המבקר לתכנן ולבצע נוהלי ביקורת נוספים במענה לסיכונים שהוערכו להצגה מוטעית מהותית של מצגים המתייחסים למדידות ולגילויים של שווי הוגן בגוף המבוקר.

תקן ביקורת (ישראל) 330 בדבר "נוהלי המבקר במענה לסיכונים שהוערכו", דן באחריות המבקר לתכנן ולבצע נוהלי ביקורת נוספים שאופיים, עיתויים והיקפם מהווים מענה לסיכון המוערך להצגה מוטעית מהותית ברמת המצגים. נוהלי ביקורת נוספים כאלה כוללים בדיקות של בקרה ונהלים מבססים, בהתאמה. סעיפים 34-55 להלן מספקים הנחיה ספציפית ביחס לנהלים מבססים העשויים להיות רלבנטיים בהקשר למדידה ולגילוי של שווי הוגן של בגוף המבוקר.

34. בשל המגוון הרחב של מדידות אפשריות לשווי הוגן, מפשוטות עד למורכבות, נוהלי המבקר עשויים להיות שונים משמעותית באופיים, עיתויים והיקפם. לדוגמא - נהלים מבססים של שווי הוגן עשויים להיות כרוכים ב- (א) בדיקת הנחות משמעותיות של הדירקטוריון וההנהלה, של מודל ההערכה, ושל הנתונים המשתמשים בסיס לו (ראה סעיפים 39-49 להלן), (ב) פיתוח אומדנים בלתי תלויים של שווי הוגן בכדי לאמת את נאותות המדידה של שווי הוגן (ראה סעיף 52 להלן), או (ג) בחינת ההשפעה של אירועים שקרו לאחר תאריך המאזן על המדידה והגילוי של שווי הוגן (ראה סעיפים 53-55 להלן).

35. קיומם של ציטוטי מחיר שפורסמו בשוק פעיל מהווים את ראיית הביקורת הטובה ביותר של שווי הוגן. עם זאת, מדידות מסוימות של שווי הוגן הן בטבען מורכבות יותר מאשר אחרות. מורכבות זו נובעת בשל אופי הפריט שנמדד לפי שווי הוגן או בשל שיטת ההערכה שנדרש לנקוט בה על פי מסגרת הדיווח הכספי המתאימה או זו שנבחרה על ידי הדירקטוריון וההנהלה. לדוגמא - בהעדר ציטוטי מחיר בשוק פעיל, מסגרות מסוימות לדיווח כספי מאפשרות עריכת אומדן של שווי הוגן לפי בסיס חלופי כמו ניתוח של תזרימי מזומנים מנוכים או מודל עיסקה (transaction model) השוואתי. מדידות מורכבות של שווי הוגן מאופיינות בדרך כלל באי-וודאות גדולה יותר באשר למהימנות תהליך המדידה. אי-הוודאות הגדולה יותר האמורה יכולה לנבוע מהדברים הבאים:

- אורכה של תקופת התחזית.
- מספר ההנחות המשמעותיות והמורכבות הקשורות בתהליך.
- דרגה גבוהה יותר של סובייקטיביות הקשורה בהנחות ובגורמים שנעשה בהם שימוש בתהליך.
- דרגה גבוהה יותר של אי-וודאות הקשורה בהתרחשות בעתיד או בתוצאה של אירועים שבבסיס ההנחות שנעשה בהן שימוש.
- העדרם של נתונים אובייקטיביים כאשר נעשה שימוש רב בגורמים סובייקטיביים.

36. הבנת המבקר את תהליך המדידה, לרבות מורכבותו, מסייעת למבקר בקביעתו את אופיים, עיתויים והיקפם של נוהלי הביקורת שיש לבצע. להלן מובאות דוגמאות לשיקולים בקביעת נוהלי הביקורת:

- שימוש בציטוטי מחיר לצורך השגת ראיית ביקורת אודות הערכה, עשוי לחייב הבנה של הנסיבות שבהן נקבעו ציטוטי מחיר. לדוגמא - כאשר ניירות ערך סחירים מוחזקים לצורכי השקעה, שימוש בהערכה לפי מחיר הנקוב בבורסה עשוי שלא להתאים למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר אם היקף ההשקעה בניירות הערך גדול באופן משמעותי או שהוא כפוף להגבלות סחירות (Marketability).
- כאשר נעשה שימוש בראיות ביקורת שסופקו על ידי צד שלישי, ישקול המבקר את מהימנותו. לדוגמא - כאשר מידע מושג בדרך של שימוש באישורים מגורמים חיצוניים, ישקול המבקר את היכולת הכספית של המגיבים לאישורים, היותם בלתי תלויים, בעלי סמכות להגיב, שיש להם ידע אודות העניין נשוא האישור ושהם אובייקטיביים וכל זאת כדי שהמבקר יניח את דעתו באשר למהימנות הראיות. היקפם של נוהלי ביקורת כאלה ישתנה בהתאם להערכת הסיכון להצגה מוטעית מהותית הקשור למדידה של השווי ההוגן. בהקשר זה ימלא המבקר אחר הוראות תקן ביקורת (ישראל) 505 בדבר "אישורים חיצוניים".
- ראיות ביקורת התומכות במדידות של שווי הוגן, לדוגמא - הערכה על ידי מעריך בלתי תלוי, עשויה להתקבל בתאריך שונה מהתאריך שבו הגוף המבוקר נדרש למדוד את אותו מידע ולדווח עליו בדוחותיו הכספיים. במקרים כאלה, ישיג המבקר ראיות ביקורת לכך שהדירקטוריון וההנהלה הביאו בחשבון את השפעת האירועים, העסקאות והשינויים בנסיבות המתרחשות בין תאריך המדידה של השווי ההוגן לבין תאריך הדיווח.
- לעתים קרובות קיימות השקעות בסוגי מכשירים פיננסיים מסוימים המגובים בביטחונות אשר נדרש למדוד אותן לפי שווי הוגן או שיש לבחון את האפשרות של ירידת ערך של הביטחונות אם הביטחון מהווה גורם חשוב במדידת שווי הוגן של השקעה או בהערכת הסכום הפנקסני שלה. במקרה כזה ישיג המבקר ראיות ביקורת נאותות ומספיקות באשר לקיום, לערך, לזכויות ולנגישות (access) לביטחון כזה או באשר להיותו ניתן להעברה, לרבות השיקול אם כל השעבודים (liens) הרלבנטיים נרשמו, והמבקר ישקול אם ניתן גילוי נאות לשעבוד בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר.
- במצבים מסוימים, נוהלי ביקורת נוספים, כמו הבחינה של נכס על ידי המבקר, עשויים להידרש כדי להשיג ראיות ביקורת נאותות ומספיקות באשר לנאותות המדידה של שווי הוגן. לדוגמא - בחינה של נכס להשקעה עשויה להידרש כדי להשיג מידע אודות המצב הפיזי השוטף של הנכס שהוא רלבנטי לשווי הוגן שלו, או בחינה של נייר ערך עשויה לחשוף הגבלה אודות הסחירות שלו אשר עשויה להשפיע על ערכו.

בדיקת ההנחות המשמעותיות של הדירקטוריון וההנהלה, מודל ההערכה, ושל הנתונים שבבסיסם

37. הבנת המבקר את מהימנות התהליך שנעשה בו שימוש על ידי הדירקטוריון וההנהלה כדי לקבוע שווי הוגן מהווה מרכיב חשוב מבחינת ביסוס הסכומים הנובעים מכך ולכן הבנה זו משפיעה על האופי, העיתוי וההיקף של נוהלי ביקורת. תהליך מהימן לקביעת שווי הוגן הוא כזה המביא לתוצאה עקבית במידה סבירה של המדידה וכן, כאשר הדבר רלבנטי, להצגה ולגילוי של שווי הוגן כאשר נעשה בו שימוש בנסיבות דומות. כאשר משיג

המבקר ראיות ביקורת אודות המדידה והגילוי של שווי הוגן של הגוף המבוקר, הוא יעריך אם:

- א. ההנחות שנעשה בהן שימוש על ידי הדירקטוריון וההנהלה הן סבירות;
 - ב. המדידה של שווי הוגן נקבעת תוך שימוש במודל נאות, אם הדבר מתאים;
 - ג. הדירקטוריון וההנהלה השתמשו במידע רלבנטי שהיה זמין באופן סביר בעתו.
38. טכניקות והנחות לקביעת אומדנים, שיקולי המבקר וכן ההשוואה של מדידות השווי ההוגן שנקבעו בתקופות קודמות, אם היו כאלה, לתוצאות שהושגו בתקופה השוטפת, עשויים לספק עדות בדבר מהימנות תהליכי הדירקטוריון וההנהלה. עם זאת, ישקול המבקר גם אם סטיות שיעלו בהשוואה שכזו, נובעות משינויים בנסיבות כלכליות.
39. **כאשר המבקר מוצא שקיים סיכון משמעותי הקשור לשווי הוגן או בכל מקרה אחר שימצא לנכון, עליו להעריך אם ההנחות המשמעותיות שהדירקטוריון וההנהלה השתמשו בהן לצורך המדידה של שווי הוגן, באופן נפרד או במצטבר, מספקות בסיס סביר למדידה ולגילוי של שווי הוגן בדוחות הכספיים של הגוף המבוקר.**
40. הדירקטוריון וההנהלה חייבים לקבוע הנחות, לרבות הנחות המבוססות על עבודתו של מומחה, כדי לפתח מדידות של שווי הוגן. למטרה זאת, הנחות הדירקטוריון וההנהלה תכלולנה גם אותן הנחות שפותחו בהנחיית המופקדים על ממשל תאגידי. הנחות מהוות מרכיב בלתי נפרד משיטות הערכה מורכבות יותר, לדוגמה - שיטות הערכה המשתמשות בשילוב של אומדני תזרימי מזומנים עתידיים יחד עם אומדנים של ערכי נכסים או התחייבויות בעתיד, המנוכחים לערכם הנוכחי. המבקרים יקדישו תשומת לב מיוחדת להנחות המשמעותיות שבבסיס שיטת הערכה ויעריכו אם הנחות כאלה הן סבירות. כדי לספק בסיס סביר למדידה וגילוי של שווי הוגן, ההנחות חייבות להיות רלבנטיות, מהימנות, אובייקטיביות, מובנות ושלמות.
41. הנחות מיוחדות תשתנינה במקביל למאפיינים של הנכס או ההתחייבות שהם נשוא ההערכה ולשיטת ההערכה שנעשה בה שימוש (כגון - עלות חילוף, שווי שוק או גישה המבוססת על הכנסה - an income - based approach). לדוגמה - כאשר נעשה שימוש בתזרימי מזומנים מהווים בתור שיטת ההערכה, תהיינה הנחות שתתייחסנה לרמת תזרימי המזומנים, משך הזמן שנעשה בו שימוש לצורך הניתוח (analysis), ושיעור ההיוון.
42. בדרך כלל, הנחות נתמכות על ידי סוגים שונים של ראיות ביקורת מתוך מקורות פנימיים וחיצוניים המספקים תמיכה אובייקטיבית להנחות שנעשה בהן שימוש. המבקר יעריך את המקור ואת מהימנות ראיות הביקורת התומכות בהנחות הדירקטוריון וההנהלה, לרבות בחינתן לאור מידע מהעבר והערכה אם הן מבוססות על תוכניות שהן בתחום יכולתו של הגוף המבוקר.
43. נוהלי ביקורת המתייחסים להנחות הדירקטוריון וההנהלה מבוצעים במסגרת ביקורת דוחות כספיים של הגוף המבוקר. מטרתם של נוהלי הביקורת אינה מיועדת להשיג ראיות ביקורת נאותות ומספיקות כדי להביע דיעה על ההנחות כשלעצמן. לפיכך, המבקר יבצע נוהלי ביקורת כדי לבחון אם ההנחות מספקות בסיס סביר לצורך המדידה של שווי הוגן בהקשר של ביקורת הדוחות הכספיים בכללותם.
44. זיהוי אותן הנחות שנחשבות כמשמעותיות למדידה של שווי הוגן מחייב שיקול דעת על ידי הדירקטוריון וההנהלה. המבקר ימקד את תשומת לבו להנחות משמעותיות. בדרך

כלל, הנחות משמעותיות מכסות נושאים שמשפיעים באופן מהותי על המדידה של שווי הוגן ואשר עשויים לכלול כאלה שהם :

א. רגישים לשינויים או לאי-וודאויות בסכום או באופי. לדוגמא - הנחות המתייחסות לשיעורי ריבית לטווח קצר עשויות להיות פחות רגישות לשינויים משמעותיים בהשוואה להנחות המתייחסות לשיעורי ריבית לטווח ארוך ;

ב. חשופים לשימוש לרעה או להטיה.

45. המבקר יבחן את רגישות ההערכה לשינויים בהנחות המשמעותיות, לרבות תנאי שוק שעשויים להשפיע על הערך. כאשר הדבר רלבנטי, המבקר יעודד את הדירקטוריון וההנהלה להשתמש בטכניקות כמו ניתוח רגישות כדי לסייע בזיהוי הנחות שהן רגישות במיוחד. בהיעדר ניתוח כזה של הדירקטוריון וההנהלה, המבקר ישקול אם לנקוט בטכניקות כאלה. המבקר ישקול גם אם אי-הוודאות הקשורה למדידה של שווי הוגן, או היעדרם של נתונים אובייקטיביים אינם מאפשרים אומדן סביר של מדידה כזאת על-פי המסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר (ראה סעיף 9 לעיל).

46. הבחינה אם ההנחות מספקות בסיס סביר למדידה של שווי הוגן קשורה למערכת ההנחות בכללותה כמו גם לכל הנחה בנפרד. הנחות הן לעתים קרובות בלתי תלויות, וחייבות על כן להיות עקביות באופן מובנה. הנחה מסוימת שעשויה להיחשב כסבירה כאשר מביאים רק אותה בחשבון יתכן שלא תהיה סבירה כאשר כוללים אותה יחד עם הנחות אחרות. המבקר יבחן אם הדירקטוריון והנהלה זיהו את ההנחות והגורמים המשמעותיים המשפיעים על המדידה של שווי הוגן.

47. ההנחות שעליהן מבוססת המדידה של שווי הוגן (לדוגמא - שיעור ההיוון ששימש בחישוב הערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים) תשקפנה בדרך כלל את ציפיות הדירקטוריון וההנהלה באשר לתוצאות שתהיינה ליעדים ואסטרטגיות ספציפיים. כדי שהנחות כאלה תהיינה סבירות, הן צריכות להיות גם, באופן נפרד ובמצטבר, סבירות ועקביות עם :

א. הסביבה הכלכלית הכללית והנסיבות הכלכליות שבהן מצוי הגוף המבוקר ;

ב. תוכניות הגוף המבוקר ;

ג. הנחות שהונחו בתקופות קודמות, אם הן רלבנטיות ;

ד. ניסיון העבר של הגוף המבוקר, או מצבים קודמים שהתנסה בהם, אם ניסיון ומצבים אלה רלבנטיים ;

ה. נושאים אחרים הקשורים לדוחות הכספיים, לדוגמא - הנחות שנעשה בהן שימוש על ידי הדירקטוריון וההנהלה לצורך טיפול באומדנים בסעיפי הדוחות הכספיים, שאינם סעיפים המתייחסים למדידה וגילוי של שווי הוגן ; וכן

ו. אם הדבר רלבנטי, הסיכון הקשור לתזרימי מזומנים, לרבות השינויים האפשריים בתזרימי המזומנים וההשפעה הקשורה בכך על שיעור ההיוון.

כאשר ההנחות עולות בקנה אחד עם כוונת הדירקטוריון וההנהלה ויכולתם לנקוט בדרכי פעולה מיוחדות, ישקול המבקר אם הן עקביות עם תוכניות הגוף המבוקר וניסיון העבר שלו (ראה סעיפים 22 ו-23 לעיל).

48. אם הדירקטוריון וההנהלה מסתמכים על ניסיון העבר לגבי מידע כספי לצורך גיבוש הנחות, ישקול המבקר את המידה שבה הסתמכות כזאת מוצדקת. עם זאת, יתכן שמידע המבוסס על ניסיון העבר לא ייחשב כמייצג לגבי תנאים או אירועים עתידיים, לדוגמא -

אם הדירקטוריון והנהלה מתכוונים להיכנס לתחומי פעילות חדשים או שחלו שינויים בנסיבות.

49. באשר לפריטים המוערכים על ידי הגוף המבוקר תוך שימוש במודל הערכה, אין לצפות ששיקול דעת המבקר יחליף את שיקול דעת הדירקטוריון והנהלת הגוף המבוקר. לעומת זאת, המבקר יסקור את המודל, ויעריך אם המודל הוא נאות ואם ההנחות שנעשה בהן שימוש הן סבירות. לדוגמא - יתכן שיהיה זה בלתי מתאים להשתמש בשיטה של תזרימי מזומנים מנוכים לצורך הערכת השקעה בהון עצמי של תאגיד בשלבי הזנק (start-up) אם טרם נבעו לו הכנסות שוטפות שעליהן תבוסס תחזית ההכנסות או תזרימי המזומנים העתידיים.

50. **על המבקר ליישם נוהלי ביקורת על הנתונים שנעשה בהם שימוש לצורך המדידה והגילוי של השווי ההוגן ולהעריך אם המדידה נקבעה באופן נאות בהתבסס על נתונים אלה ועל הנחות הדירקטוריון והנהלה.**

51. המבקר יעריך אם הנתונים שעליהם מבוססת המדידה של השווי ההוגן, לרבות הנתונים שנעשה בהם שימוש בעבודתו של מומחה, הם מדויקים, שלמים ורלבנטיים; וכן אם המדידה של השווי ההוגן נקבעה תוך שימוש בנתונים האמורים ובהנחות הדירקטוריון והנהלה. נוהלי המבקר עשויים לכלול נוהלי ביקורת כגון אימות מקור הנתונים, בדיקת החישובים המתמטיים וסקירה של מידע לצורך בחינת עקביות, לרבות אם מידע כזה הינו עקבי עם כוונתם של הדירקטוריון והנהלה לנקוט בדרכי פעולה מיוחדות כמצוין בסעיפים 22 ו-23 לעיל.

פיתוח אומדנים בלתי תלויים של שווי הוגן למטרות אימות

52. המבקר עשוי לערוך אומדן בלתי תלוי של שווי הוגן (לדוגמא - על ידי שימוש במודל שפותח על ידי המבקר) כדי לאמת את המדידה של שווי הוגן שנקבע על ידי הגוף המבוקר. כאשר המבקר מפתח אומדן בלתי תלוי תוך שימוש בהנחות הדירקטוריון והנהלה, הוא יעריך את אותן הנחות כמצוין בסעיפים 39 עד 49 לעיל. במקום להשתמש בהנחות הדירקטוריון והנהלה עשוי המבקר לפתח הנחות נפרדות כדי לערוך השוואה עם המדידה של שווי הוגן על ידי הדירקטוריון והנהלה. עם זאת, המבקר ישתמש בהנחות הדירקטוריון והנהלה כדי לקבוע שהמודל שלו מביא בחשבון את הגורמים המשתנים המשמעותיים וכדי להעריך פער משמעותי כלשהו לעומת אומדן הדירקטוריון והנהלה. המבקר גם יבצע נוהלי ביקורת על הנתונים ששימשו לצורך פיתוח המדידה והגילוי של שווי הוגן כמצוין בסעיפים 50 ו-51 לעיל. המבקר ישקול את ההנחיה הכלולה בתקן ביקורת (ישראל) 520 בדבר "נהלים אנליטיים", כאשר הוא מבצע את אותם נהלים במהלך הביקורת.

אירועים שהתרחשו לאחר תאריך המאזן

53. **על המבקר לבחון את ההשפעה של אירועים שהתרחשו לאחר תאריך המאזן על המדידה והגילוי של שווי הוגן בדוחות הכספיים.**

54. עסקאות ואירועים המתרחשים לאחר גמר התקופה אך לפני השלמת הביקורת, עשויים לספק ראיות ביקורת נאותות בנוגע למדידה של שווי הוגן שבוצעה על ידי הדירקטוריון והנהלה. לדוגמא - מכירה של נכס השקעה תוך זמן קצר לאחר גמר התקופה עשויה לספק ראיות ביקורת הקשורות למדידה של שווי הוגן.

55. עם זאת, יתכן שבתקופה שלאחר גמר תקופת הדוח הכספי תשתנינה הנסיבות לעומת אלה שהיו קיימות בגמר התקופה. מידע על השווי ההוגן לאחר גמר התקופה עשוי לשקף אירועים המתרחשים לאחר גמר התקופה ולא את הנסיבות שהיו קיימות בתאריך המאזן. לדוגמה - המחירים של ניירות ערך סחירים שמתקיים בהם מסחר פעיל ואשר חלים בהם שינויים לאחר גמר התקופה אינם מהווים בדרך כלל ראיית ביקורת נאותה בדבר ערכם של ניירות הערך שהיו קיימים בגמר התקופה. בבואו להעריך ראיות ביקורת הקשורות לאירועים כאלה, ימלא המבקר אחר הוראות תקן ביקורת (ישראל) 560 בדבר "אירועים לאחר תאריך המאזן או לאחר תאריך דוח רואה החשבון המבקר (SUBSEQUENT EVENTS)".

גילויים אודות שווי הוגן

56. **על המבקר להעריך אם הגילויים אודות שווי הוגן שנעשו על ידי הגוף המבוקר הם בהתאם למסגרת לדיווח הכספי שלו.**

57. גילוי מידע על שווי הוגן מהווה היבט חשוב של דוחות כספיים במסגרות שונות של דיווח כספי. לעתים קרובות, גילוי של שווי הוגן נדרש בשל היותו רלבנטי למשתמשים בהערכת ביצועי הגוף המבוקר ומצבו הכספי. בנוסף למידע על השווי ההוגן שנדרש על-פי מסגרת הדיווח הכספי המתאימה, גופים מבוקרים מסוימים נותנים בנוסף גילוי וולונטרי של מידע על שווי הוגן בביאורים לדוחות הכספיים.

58. כאשר המבקר מבצע ביקורת של מדידה של שווי הוגן ושל הגילוי הקשור בכך הכלול בביאורים לדוחות הכספיים, בין אם הדבר נדרש על-פי מסגרת הדיווח הכספי המתאימה או שהגילוי ניתן באופן וולונטרי, יבצע המבקר, בדרך כלל, את אותם סוגי נהלי ביקורת כמו אלה שנעשה בהם שימוש בביקורת של מדידה של שווי הוגן שהוכרה בדוחות הכספיים. המבקר ישיג ראיות ביקורת נאותות ומספיקות לכך שכללי ההערכה מתאימים על-פי המסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר, הם מיושמים באופן עקבי, וכי ניתן גילוי נאות לשיטת האמידה ולהנחות המשמעותיות שנעשה בהן שימוש בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר. המבקר גם ישקול אם המידע הוולונטרי יכול להיות בלתי מתאים בהקשר לדוחות הכספיים. לדוגמה - הדירקטוריון וההנהלה עשויים לתת גילוי לשווי המכירה השוטף של נכס מבלי לציין שמגבלות משמעותיות על-פי הסדרים חוזיים אינן מאפשרות לבצע מכירה בעתיד המיידי.

59. המבקר יעריך אם הגוף המבוקר כלל גילוי נאות אודות מידע על שווי הוגן כפי שנדרש על פי המסגרת לדיווח הכספי שלו. אם בגין פריט קיימת דרגה גבוהה של אי-וודאות מבחינת מדידה, יעריך המבקר אם הגילויים מספיקים כדי שהמשתמשים יהיו מודעים לאי-וודאות כזאת. לדוגמה - כאשר הדירקטוריון וההנהלה סבורים שההצגה של סכום בודד היא בלתי נאותה, המבקר עשוי להעריך אם הגילויים אודות טווח של סכומים וההנחות שנעשה בהן שימוש בקביעת הטווח שבתוכו מצוי על-פי הנחה סבירה השווי ההוגן, הוא נאות בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר. כאשר הדבר רלבנטי, ישקול המבקר גם אם הגוף המבוקר ממלא אחר הדרישות החשבונאיות ודרישות הגילוי המתייחסות לשינויים בשיטת ההערכה שנעשה בה שימוש בקביעת המדידה של שווי הוגן.

60. כאשר לא נכלל גילוי של מידע על שווי הוגן על-פי מסגרת הדיווח הכספי המתאימה מאחר שאין זה בר-ביצוע לקבוע במהימנות מספקת את השווי ההוגן, יעריך המבקר את המידה המספקת של הגילויים הנדרשים בנסיבות אלה. אם הגוף המבוקר לא גילה באופן נאות את המידע על השווי ההוגן כנדרש על-פי מסגרת הדיווח הכספי המתאימה, יעריך

המבקר אם קיימת הצגה מוטעית מהותית בדוחות הכספיים בשל השינוי ממסגרת הדיווח הכספי המתאימה.

הערכת תוצאות נוהלי הביקורת

61. כאשר המבקר מבצע בחינה כוללת אם המדידה והגילוי של השווי ההוגן בדוחות הכספיים הם בהתאם למסגרת לדיווח הכספי החלה על הגוף המבוקר, עליו להעריך את המידה המספקת ואת נאותות ראיות הביקורת שהושגו בנוסף לעקביותן של אותן ראיות עם ראיות ביקורת אחרות שהושגו והוערכו במהלך הביקורת.

62. כאשר המבקר בוחן אם המדידה והגילוי של השווי ההוגן בדוחות הכספיים הם בהתאם למסגרת לדיווח כספי החלה על הגוף המבוקר, הוא יעריך את עקביות המידע וראיות הביקורת שהושגו במהלך הביקורת של מדידת השווי ההוגן עם ראיות ביקורת אחרות שהושגו במהלך ביקורת הדוחות הכספיים בכללותם. לדוגמא - המבקר ישקול אם ישנה או צריכה להיות זיקה או מיתאם בין שיעורי הריבית שנעשה בהם שימוש בקשר להיוון תזרימי מזומנים עתידיים לצורכי קביעת השווי ההוגן של נכס השקעה לבין שיעורי הריבית בגין הלוואות המתקבלות על ידי הגוף המבוקר למימון רכישת נכסי השקעה.

הצהרות בכתב

63. לעניין הצהרות בכתב שיש לקבל בקשר לאומדנים בחשבונאות, לרבות אלה הנמדדים בשווי הוגן, ראה תקן ביקורת (ישראל) 540 בדבר "ביקורת אומדנים בחשבונאות", סעיפים 24-224.

64. [מספר סעיף זה אינו בשימוש]

תקשורת עם המופקדים על ממשל תאגידי

65. תקן ביקורת (ישראל) 260 בדבר "תקשורת עם המופקדים על ממשל תאגידי" מחייב את המבקרים לתקשר עם המופקדים על ממשל תאגידי אודות נושאי ביקורת הקשורים בענייני ממשל תאגידי. בשל אי-הוודאויות הכרוכות לעתים קרובות במדידה מסוימת של השווי ההוגן, ההשפעה האפשרית על הדוחות הכספיים של סיכונים משמעותיים כלשהם עשויה להיות מעניינם של המופקדים על ממשל תאגידי. לדוגמא - המבקר ישקול לדון אודות אופיין של הנחות משמעותיות שנעשה בהן שימוש במדידה של השווי ההוגן, דרגת הסובייקטיביות הכרוכה בפיתוחן של ההנחות והמהותיות היחסית של הפריטים הנמדדים לפי השווי ההוגן בהשוואה לדוחות הכספיים בכללותם. המבקר ישקול את ההוראות וההנחיות הכלולות בתקן ביקורת (ישראל) 260 בדבר "תקשורת עם המופקדים על ממשל תאגידי" בבואו לקבוע את האופי והצורה של התקשורת.

כניסה לתוקף

66. תקן ביקורת זה חל על ביקורות של דוחות כספיים לתקופות המסתיימות ביום 31 בדצמבר 2019 או לאחר מכן.

הפרסומים המקצועיים שחלו בעבר והמצויינים בסעיף 1 לעיל בטלים עם כניסתו לתוקף של תקן ביקורת זה.

66א. ניתן ליישם תקן ביקורת זה גם על ביקורות של דוחות כספיים לתקופות המסתיימות לפני 31 בדצמבר 2019.

נספח

מדידה וגילוי של שווי הוגן על-פי מסגרות שונות לדיווח כספי

1. מסגרות שונות לדיווח כספי מחייבות או מאפשרות מגוון של מדידות וגילויים של שווי הוגן בדוחות כספיים. המסגרות כאמור הן גם שונות ברמת ההנחיות שהן מספקות למדידת נכסים והתחייבויות או הגילויים הקשורים בכך. מסגרות אחדות לדיווח כספי כוללות הנחיות שהן בגדר של הוראות מחייבות, אחרות מספקות הוראות כלליות, ואילו אחדות אינן מספקות הנחיות כלל. בנוסף לכך, קיימים גם נוהגים מסוימים למדידה וגילוי של שווי הוגן שהם ספציפיים לענף המסוים.
2. יתכן שמסגרות לדיווח כספי תכלולנה הגדרות שונות לגבי שווי הוגן, או שמסגרת מסוימת תכלול הגדרות שונות לגבי נכסים, התחייבויות או גילויים שונים. לדוגמא - תקן חשבונאות בינלאומי (IAS) מס' 39, הן ב"מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה", מגדיר שווי הוגן בתור "הסכום שבו ניתן היה להחליף נכס, או לסלק התחייבות בין קונה מרצון ומוכר מרצון הפועלים בצורה מושכלת, בעיסקה שאינה מושפעת מיחסים מיוחדים בין הצדדים". המושג של שווי הוגן יוצא בדרך כלל מתוך ההנחה של עסקה שוטפת, ולא של סילוק במועד מסוים בעבר או בעתיד. אי-לכך, תהליך המדידה של שווי הוגן יהיה כרוך בחיפוש אחר המחיר המשוער שבו עיסקה שוטפת תתבצע. בנוסף לכך, מסגרות שונות לדיווח כספי עשויות להשתמש במונחים כמו "ערך ספציפי ליישות" ("entity - specific value"), "ערך שימוש" ("value in use") או מונחים דומים, אך אלו עשויים עדיין להיכלל במסגרת המושג של שווי הוגן לפי תקן ביקורת זה.
3. מסגרות שונות לדיווח כספי עשויות לטפל בשינויים במדידה של שווי הוגן אשר חלים על פני תקופת זמן בדרכים שונות. לדוגמא - מסגרת מסוימת לדיווח כספי עשויה לחייב שינויים במדידה של שווי הוגן של נכסים או התחייבויות מסוימים ישתקפו ישירות בהון העצמי, ואילו לפי מסגרת אחרת עשויים השינויים להיכלל בהכנסה. על-פי מסגרות אחדות, ההחלטה אם לנקוט בטיפול חשבונאי של שווי הוגן או כיצד ליישמו מושפעת מכוונת הדיקטטוריון והנהלה לנקוט בדרכי פעולה מסוימים באשר לנכס או להתחייבות הספציפיים.
4. מסגרות שונות לדיווח כספי עשויות לחייב מדידות וגילויים מסוימים בדוחות כספיים ולחייב או לאפשר את המדידות והגילויים כאמור בדרגות שונות. המסגרות לדיווח כספי עשויות:
 - לקבוע דרישות מדידה, הצגה וגילוי בגין מידע מסוים הכלול בדוחות הכספיים או בגין מידע שניתן לו גילוי בביאורים לדוחות הכספיים או שמוצג כמידע משלים.
 - לאפשר מדידות מסוימות תוך שימוש בשווי הוגן בהתאם לבחירת הגוף המבוקר או רק כאשר מתקיימים קריטריונים מסוימים.
 - להורות על שימוש בשיטה מיוחדת לקביעת שווי הוגן, לדוגמא - בדרך של שימוש בהערכה מחדש בלתי תלויה או דרכים מפורשות לשימוש בתזימי מזומנים מנוכים.
 - לאפשר בחירה של שיטה לקביעת שווי הוגן מתוך מספר שיטות חלופיות (הקריטריון לבחירה עשוי להיקבע על ידי המסגרת לדיווח כספי או לא להיקבע על ידה).
 - לא לספק הנחיה לגבי המדידות והגילויים של שווי הוגן אלא אם השימוש בהם ברור על-פי נוהג או ניסיון מעשי, לדוגמא - ניסיון מעשי בענף.

5. מסגרות מסוימות לדיווח כספי יוצאות מתוך ההנחה שניתן למדוד באופן מהימן שווי הוגן בגין נכסים או התחייבויות כתנאי מוקדם לדרישה או לאפשרות למדידה או גילוי של שווי הוגן. במקרים מסוימים, ניתן להתגבר (overcome) על הנחה זו כאשר לנכס או להתחייבות אין ציטוטי מחיר בשוק פעיל ואשר לגביהם שיטות אחרות לאמידה בצורה סבירה של שווי הוגן הן באופן ברור בלתי מתאימות או שאינן מעשיות.

6. מסגרות אחדות לדיווח כספי מחייבות התאמות או תיקונים מסוימים להערכת מידע, או שיקולים אחרים שהם ייחודיים לנכס או להתחייבות מסוימים. לדוגמא - טיפול חשבונאי בגין נכסים להשקעה מחייב לערוך התאמות לשווי שוק משוערך, כגון התאמות בגין עלויות סגירה משוערות בעקבות מכירה, התאמות הקשורות למצבו של נכס או למיקומו, ונושאים אחרים. באופן דומה, אם השוק בגין נכס מסוים אינו שוק פעיל, יתכן שיהיה צורך להתאים או לתקן ציטוטי מחיר שפורסמו כדי להגיע למדידה מתאימה יותר של שווי הוגן. לדוגמא - ציטוטי מחיר בבורסה עשויים שלא להצביע על שווי הוגן, אם קיימת פעילות בשוק שאינה תכופה, השוק אינו מבוסס במידה מספקת, או שנשחרת בו כמות קטנה יחסית של יחידות לעומת המספר הכולל הקיים של יחידות נשחרות. אי-לכך, יתכן שיהיה צורך להתאים או לתקן את אותם מחירי שוק. מקורות חלופיים של מידע אודות השוק עשויים להידרש כדי לערוך התאמות או תיקונים כאלה.

שכיחות המדידות של שווי הוגן

7. מדידות וגילויים המבוססים על שווי הוגן הופכים להיות שכיחים במידה גוברת והולכת על-פי מסגרות לדיווח כספי. שווי הוגן עשוי לקבל ביטוי בדוחות כספיים ולהשפיע על הקביעות בדוחות אלה במספר דרכים, לרבות המדידה לפי שווי הוגן של:

- נכסים או התחייבויות מיוחדים, כמו ניירות ערך סחירים או התחייבויות כדי לסלק מחויבות בהקשר למכשיר פיננסי, אשר נקבע לפי שווי שוק ("marked-to-market" באופן שגרתי או תקופתי).
- מרכיבים מיוחדים של הון עצמי, לדוגמא - כאשר מטפלים בהכרה, מדידה והצגה של מכשירים פיננסיים מסוימים שיש להם מאפיינים הוניים, כמו איגרת חוב להמרה על ידי המחזיק למניות רגילות של המנפיק.
- נכסים או התחייבויות מיוחדים שנרכשו במסגרת של צירוף עסקים (business combination). לדוגמא - הקביעה הראשונית של מוניטין הנובע מרכישה של ישות במסגרת צירוף עסקים מבוססת בדרך כלל על המדידה של שווי הוגן של הנכסים וההתחייבויות המזוהים שנרכשו והשווי ההוגן של התמורה שניתנה.
- נכסים או התחייבויות מיוחדים שהותאמו לשווי הוגן על בסיס חד-פעמי (one-time basis). יתכן שמסגרות לדיווח כספי מסוימות תחייבנה לנקוט במדידה של שווי הוגן כדי לכמת התאמה לנכס או קבוצה של נכסים כחלק מהקביעה של ירידת ערך של נכס, לדוגמא - בחינה של ירידת ערך של מוניטין שנרכש במסגרת של צירוף עסקים המבוסס על השווי ההוגן של ישות פעילה מוגדרת או יחידה מדווחת, אשר הערך שלהן מוקצה אז בין קבוצות הנכסים וההתחייבויות של הישות או היחידה כדי להגיע לסכום מרומז של מוניטין לצורך השוואה לסכום המוניטין הרשום בחשבונות.
- קיבוץ (aggregation) של נכסים והתחייבויות. בנסיבות מסוימות, המדידה של סוג או קבוצה של נכסים או התחייבויות מחייבת קיבוץ של שווי הוגן של חלק מהנכסים או ההתחייבויות הבודדים בסוג או קבוצה כאלה. לדוגמא - על-פי מסגרת הדיווח הכספי של הגוף המבוקר, יתכן שהמדידה של תיק הלוואות מגוון תיקבע על בסיס השווי ההוגן של סוגים מסוימים של הלוואות הכלולות בתיק.

- עסקאות הכרוכות בהחלפת נכסים בין צדדים בלתי תלויים ללא תמורה כספית. לדוגמא - החלפה של מתקנים בקווי ייצור שונים של העסק, ללא תמורה כספית.
- מידע שניתן לו גילוי בביאורים לדוחות כספיים או מוצג כמידע משלים, אך אינו מזוהה בדוחות הכספיים.